

מהו התפקיד החינוכי שלנו בתקופה הזאת? סדנה לחדר מורות.ים

עוד רגע נפתח את שנת הלימודים החדשה כשברקע כל אירועי הקיץ הסוערים במדינה. מה מרגישות.ים התלמידות והתלמידים שלנו כלפי המתרחש? איך ייראה ויישמע השיח בחדר המורות? ומה התפקיד החינוכי שלנו, מחנכות.ים, מנהלות.ים ובעלות תפקידים בביה"ס בתקופה הזאת? לנוכח המצב הפוליטי, ההקצנה והקיטוב בחברה, אנחנו מציעות לפתוח את השנה בסדנה לחדר מורות.ים שתאפשר ותעודד את המורות.ים להביא קולות שונים, להשמיע ולהקשיב במרחב בטוח ובמהלך מתוכנן. במטרה לייצר אווירה פתוחה, מכילה ומכבדת לכולן.ם בחדר המורות.ים ובמקביל גם בכיתות. חשוב לפנות מספיק זמן לסדנה (כשעתיים עד שלוש), המנחה יכולה להיות המנהלת, היועצת, רכזת או כל דמות מבית הספר שמרגישה נוח בתפקיד המנחה ועם השיח בנושא.

למנחה: לפני הסדנה מומלץ להתכונן ולחשוב על המורות והמורים בצוות. כדאי לחשוב על תסריטים אפשריים לשיחה, על רגישויות שעשויות להיות בשיח לא נשים שונות.ים. אפשר גם לקיים שיחה עם מורה או שניים לקראת הישיבה, בה נסביר בקצרה מה מתוכנן, כדי להגביר ביטחון ולהוריד מתחים. נדאג לקיים את הסדנה בחדר נעים ונסדר את הכיסאות במעגל, שיסמן כי מדובר בשיח ולא בישיבת עבודה.

מהלך הסדנה

נפתח את הסדנה בהסבר קצר על מטרת הסדנה ועל הסטינג שלה כדי לייצר וודאות ביחס לאופי השיחה וגבולותיה. **נאמר:** המטרה של הסדנה הזאת היא לאפשר לנו לשתף ברגשות ומחשבות שלנו לנוכח התקופה הסוערת במדינה ובחברה, ולדון ביחד בתפקיד החינוכי שלנו ובאחריות שלנו למול התלמידות והתלמידים שלנו. כדי שיתאפשר מרחב בטוח לשיח חשוב שנשמור על הכללים הבאים:

1. סודיות: מה שנאמר כאן נשאר כאן.
2. הקשבה והתעניינות במה שהחברות והחברים שלנו חושבות. ים ומרגישות.ם.
3. אין מקום לשיפוטיות ולהאשמות – יש מקום לכל דעה ולכל קול, גם אם הוא לא בקונצנזוס.

פתיחה

כל מורה תקבל שני פתקים ריקים וכלי כתיבה. ננחה את המורות לכתוב על כל פתק מילה אחת או שתיים שעולות להן לנוכח המצב הפוליטי והחברתי. זה יכול להיות רגש או אסוציאציה. נניח את הפתקים על הרצפה במרכז המעגל. כל אחת תתבקש לבחור מילה או שתיים שכתבו אחרות (עדיף להשאיר את הפתק על הרצפה למקרה שמורה נוספת תבחר בו). נקיים סבב שבמהלכו כל מורה תשתף את המילה שבחרה וכיצד היא מתחברת אליה. בחלק זה הדגש הוא על החוויה האישית בתקופה הזאת ועל ההקשבה למגוון הקולות. חשוב שנשמע את כולן בסבב ללא תגובות או ויכוחים.

סימולציה – חדר מורות. ים מגוון

חלק א': כניסה לדמות

נסביר כי נערוך כעת סימולציה שמדמה ישיבת צוות בבית ספר "אלמוגים". בית ספר שיש בו צוות מורות מגוון מאוד וגם תלמידות. ים מקבוצות שונות בחברה. רגע לפני שמתחילה שנת הלימודים התכנס הצוות כדי לשתף ברגשות ובחוויות מהקיץ האחרון וכדי לדון בתכנית החינוכית שתתאים לעת הזו.

למנחה: מטרת הסימולציה היא לייצר מרחב שבו אפשר להביא את הקולות השונים באופן מורכב, ולפתח אמפתיה גם לקולות ששונים משלי בחדר המורות. ים וגם בכיתה.

נניח על שולחן את '[כרטיסיות הדמויות](#)' שמצורפות בהמשך (2-3 כרטיסיות מכל דמות, לפי מספר המורות) כשהן הפוכות או מקופלות כך שהתוכן של כל כרטיסיה אינו גלוי למשתתפות/ים. כל מורה תיקח כרטיסיה אחת. ננחה את המורות לקרוא ולהיכנס לנעליים של הדמות שקיבלו. *נדגיש שהבאנו פה רק חלק מהקולות בחברה הישראלית, וברור לנו שישנם קולות נוספים. ניתן וכדאי לכתוב גם כרטיסי דמויות נוספים שייצגו יותר עמדות ויותר דמויות.

חלק ב' - שיח בקבוצות קטנות סביב אותה הדמות

המשתתפות. ים יתחלקו לקבוצות על פי הדמות שקיבלו. כך למשל אלו שמייצגים/ות את הקול של המורה הערבי ישבו ביחד וכו'. **ההנחייה:** דונו בדמות שלכן.ם - תנו לה שם, גיל, מצב משפחתי, מקצוע הוראה ומאפיינים נוספים. הבהירו לעצמכן.ם את העמדה של הדמות.

חלק ג' - שיח בשלוש בין הדמויות השונות

המורות יתחלקו שוב לקבוצות של 3, הפעם כך שבכל שלישייה ישבו 3 דמויות שונות וינהלו שיח ביניהן. כל דמות תציג את עצמה בשלישייה ואת האופן שבו היא תופסת את התפקיד החינוכי שלה בתקופה הזאת. בעקבות השיח תתכנן כל שלישייה פעילות כיתתית או בית ספרית לתלמידות. ים לקראת החזרה לבית הספר בהתייחס להקשר החברתי-פוליטי.

חלק ד' - הצגה במליאה

כל קבוצה תציג בקצרה את הפעילות שהכינה ואת התפיסה או התפיסות החינוכיות שעומדות מאחוריה. נזמין להתייחס ולשאל שאלות, ולשתף אילו מההצעות ירצו ליישם. נעודד שיתופי פעולה בתכנון וביישום הפעילויות.

רפלקציה ודיון

נאמר: נחזור עכשיו לזהויות "האמיתיות" שלנו. שתפו:

- איך הרגשתם/ן עם הדמות שייצגתן.ם? האם היה לכם/ן פשוט או מורכב להתחבר אליו/ה?
- איך היה לכן.ם להקשיב לדמויות האחרות מתוך הדמות שייצגתן?
- אילו קולות שקיימים היום בחברה, לא הוצגו והייתן.ם מוסיפות.ים?
- אילו קולות אתן/ם שומעות.ים (או מצפות לשמוע) מצד התלמידות.ים בכיתה?
- איך ההתנסות הזאת יכולה לעזור לנו במפגש עם התלמידות.ים?
- אילו מסרים חשוב לנו להעביר לתלמידות.ים?

סיכום

הסימולציה מאפשרת לנו להיכנס לנעליים של מישהו אחר, ולהתנסות בלחווות מתוך עיניו או עיניה את המציאות המורכבת שלנו היום. באופן זה אנחנו מרחיבות.ים את היכולת האמפתית שלנו ואת הסובלנות שלנו כלפי עמדות ששונות משלנו, וכך מתאפשרת הקשבה וקירבה. נרצה לאפשר שיח כזה בינינו לבין עצמנו בחדר מורות.ים, בינינו לבין התלמידות והתלמידים שלנו, וגם בינם לבין עצמן.

נספח: - כרטיסיות הדמויות:

אני באופן אישי, לא מוצאת את עצמי בהפגנות. אין הרבה אתיופים בהפגנות, ולא אחת שואלים אותי למה בני העדה לא מצטרפים (כאילו אני נציגת העדה).

כשאנחנו יצאנו להפגין ב-2019 אחרי הרצח של סולומון טקה, קראו לנו ברברים. אמרו שאנחנו אלימים, היה גל של אנשים שכתבו ברשתות החברתיות "אותי איבדתם". כל כך כעסתי אז, לא הבנתי איך לא מבינים את הזעם שהתפרץ, את הכאב והתסכול שנצבר שנים. העדה האתיופית יצאה במשך השנים להרבה מאבקים נגד גזענות ואפלייה שאנחנו חווים בקבלה למקומות עבודה וללימודים ונגד שיטור יתר שהצעירים שלנו חווים. בסופו של דבר כל המאבקים האלה הם אותו מאבק, מאבק על שוויון, על להיות חלק מהחברה כשווה בין שווים. המוחים צועקים "דמוקרטיה", הם רוצים לשמור על הדמוקרטיה, אבל הבסיס של דמוקרטיה הוא שוויון, ועבורנו הוא לא מתקיים במדינה, אז איזו דמוקרטיה הם רוצים, ולמי?!

שלא תבינו אותי לא נכון, אני חוששת מפגיעה בבג"צ. בלא מעט מקרים בית המשפט העליון היה קו ההגנה האחרון לזכויות הקהילה. בג"צ הוא שהורה על ביטול המדיניות המפלה של משרד החינוך, לפיה אחוז יוצאי אתיופיה בבית ספר אחד יהיה יעלה על 25%. בג"צ הוא גם זה שסייע במאבק נגד שיטור יתר ופרופיילינג של הנוער שלנו, כאשר ביטל את הנוהל שאפשר לשוטרים לדרוש מכל אדם הצגת תעודת זהות ללא סיבה נראית לעין. אני לא מתנגדת לעצם רעיון הרפורמה במערכת המשפט, היא אינה מושלמת, ויש שינויים שצריך לעשות כמו לגוון את זהויות השופטים. אבל, אני מתנגדת לדרך שבה זה נעשה, רפורמה חייבת להיעשות בהסכמה רחבה של כל הקבוצות בחברה הישראלית. אני חרדה מהפילוג בעם ומהקרע החברתי שהתגבר בחופשת הקיץ. **עם החזרה ללימודים עלינו לעסוק באחדותה של החברה הישראלית, עם כל המורכבות והגיוון שבה, האחדות חשובה יותר מכל רפורמה.**

אני מגיעה מלב ליבה של הציונות הדתית. מהמיינסטרים של המיינסטרים. לאחר הבחירות שמחתי שקמה ממשלת ימין "על מלא" כמו שאומרים, אבל ככל שהזמן עובר, מתחזקת בי התחושה ש"לא לילד הזה פללנו". הערכים הבסיסיים ביותר של הציונות הדתית אינם עולים בקנה אחד עם התנהלותה של הממשלה הנוכחית. חשוב לי שתדעו, בבית שגדלתי בו, התחנכתי על הערך הנעלה של ממלכתיות, מתוך ששלמות העם לא פחות חשובה משלמות הארץ.

גדלתי על הרעיון שציבור הכיפות הסרוגות יכול להוות גשר בין קודש לחול, בין יהודית לדמוקרטית, בין מסורת לקדמה. דיברו איתנו על היותנו "וו החיבור", ציבור שמציע יהדות מקרבת ומחברת. לצערי, ההנהגה הנוכחית מרחיקה בני אדם מהדת, על ידי כפייה וכוחנות ושנאה. היא פועלת מתוך אסטרטגיה של פילוג העם ל"אנחנו" ו"הם", ל"נאמנים" ו"בוגדים".

אנחנו ציבור שידע להקריב את הכמעט-יקר מכל כדי לא לגרום למלחמת אחים בהתנתקות, גם כשראינו כמה פסולה ומלוכלכת הייתה הדרך הפוליטית והמשפטית להגיע להכרעה הזו. אבל עשינו את זה כי ידענו, שגם אם הצדק איתנו, וגם אם נעשה מולנו עוול, טובת המדינה וטובת העם דורשת שנקריב. הטראומה והקריעה של ההתנתקות, הופכת עכשיו להצדקה לקריעה נוספת. בדרך שנדרסנו, הרפורמה מבקשת לדרוס בחזרה. **עלינו לחנך לשמירה על הבית המשותף שתמיד היינו חלק חשוב בבנייתו ובחיבורו. עלינו לומר לתלמידינו, בואו נפסיק לחפש ניצחון על האחר ונעשה את מה שאנחנו הכי טובים בו - נתווכח, נחלוק ובסוף בדרך יצירתית נתפשר, כי זה מה שאחים עושים.**

בתור מורה ואיש חינוך ערבי המצב הפוליטי שבו אנו מצויים מעורר בי קולות שונים ואף מנוגדים. אני משער שקולות אלו הם גם הקולות העולים בבתים של התלמידים הערבים בבית ספרנו. חקיקת חוק הלאום סימלה עוד קו שנחצה, היא הגבירה את תחושת חוסר השייכות והמיאוס של הציבור הערבי. למרות שהחוק פגע בזכויות אדם ובדמוקרטיה, ההמונים שאנחנו רואים עכשיו ברחובות לא יצאו אז למחות. לצערי, אז הבנתי שרק כשהפגיעה תהיה בדמוקרטיה שהציבור היהודי נהנה ממנה זה יתחיל לכאוב לו. יש לי המון ביקורת על האופן שבו בג"ץ נהג בנו לאורך השנים, במקרים רבים קיבל בג"ץ את עמדת הרשות המחוקקת, למשל בחוק הלאום וחוק איחוד משפחות, הוא הכשיר את כל העולות שמתרחשים בחאן אל אחמר או באל עראקיב. מצד שני, הרפורמה שאנחנו בעיצומה, אמנם מחלישה את כוחו של בג"ץ אבל מעבירה את הכוח לממשלה, ממשלה שהיא ימנית קיצונית יותר מקודמותיה. אם בית המשפט יישלט על ידי הממשלה – מי יעמוד איתנו? מי יגן עלינו? חשיבותו של בג"ץ היא הגנה על מיעוטים, ובתור מיעוט אני לגמרי מפחד.

יש בי קול שאומר, שההפגנות האלה לא שלנו. הן לא מדברות אלינו או עלינו, הן נראות יותר כמו ריב בין אחים או ריב בין יהודים לבנים פריווילגים. חשוב לזכור שהחברה הערבית סובלת מבעיות ממשיות וחמורות יותר כמו הזנחה של המדינה, אלימות, פשיעה וכאוס שהורגים אותנו מבפנים. חוסר ביטחון אישי, הוא הנושא הכי אקוטי בחיינו. היום, גם בבית שלך אתה לא בטוח, שלא לדבר על הפחד לשלוח את הילד החוצה לשחק או ללכת לבית הספר. קשה לדבר על דמוקרטיה כשהזכות לחיים ולביטחון מופקרת ככה ע"י המדינה. קול אחר שבי, נאחז בחוויה של ההפגנה בתל אביב שהשתתפתי בה בקיץ נגד האלימות בחברה הערבית. אני זוכר כמה התרגשתי מכמות הצעירים והמבוגרים שהגיעו, מלראות מנהיגים ומנהיגות ערבים ויהודים צועדים יחד. זה הפיח בי תקווה. ותקווה זה מה שהתלמידים שלנו צריכים היום.

ההזנחה שאנחנו חווים לאורך שנים מביאה את הצעירים לייאוש ולחוסר אכפתיות ביחס לעתיד. **כאיש חינוך עלי להיאבק באדישות, בתחושת חוסר הטעם והערך שהם תוצר של ההפקרות שאנו חווים. עלי לטפח בקרב התלמידים עמדה של תקווה ושל מעורבות בחיי היומיום של הקהילה. מעורבות שתעודד אותם להאמין שאפשר להשפיע על מצבנו.**

יש לי בן שעומד לפני גיוס, פרופיל קרבי, אני מאוד מודאגת. לדעתי, הגיע הזמן לשאול שאלות נוקבות. שאלות שהנחנו אותן בצד כדי לשמור על רקמת החיים המשותפים פה. בשיעורי אזרחות, אני מלמדת את התלמידים על צביון ורוח מגילת העצמאות, המסמך המכונן היחיד שיש לנו בהיעדר חוקה, והרוח היא "יהודית ודמוקרטית" בכפיפה אחת. במשך שנים לימדתי אותם לראות את המתחים בין שני ערכים אלו ואת הנחיצות של שניהם, תירגלתי איתם את ה"גם וגם". בכל שאלת בגרות הם התבקשו להסביר סוגיות שיש בהן התנגשות בין הערכים, ולהביא טיעונים של כל אחד מן הצדדים וניסו להראות תמונה מורכבת. לא תמונת ניצחון או הכנעה של אחד הצדדים או הערכים. חינכנו אותם להחזיק את המתח, ולא לוותר על אף אחד מהשניים. היום לצערי אני רואה לנגד עיני את הקריסה של אותו עולם ערכי.

באוויר יש מלחמת תרבות, שחורגת מעוד ויכוח על עילת הסבירות. פוליטיקאים ואישי ציבור שנמצאים במוקדי הכוח, אינם מעוניינים עוד בסינתזה, כל התנגשות בין שני הערכים מוכרעת לטובת הזהות היהודית של המדינה. ראיתי את הנערות הצעירות שנשלחו לחלקו האחורי של האוטובוס כיוון שלבשו בגדים קצרים בחום של אוגוסט וליבי התכווץ, היוזמה של השרה לאיכות הסביבה לפיילוט של הפרדה מגדרית במקורות מים ציבוריים, זה המשך של אותה מגמה, של הדרת נשים מהמרחב הציבורי, וזה לא יסתיים שם. מפחיד אותי מאוד להיות מיעוט חילוני במדינה שהולכת ומקצינה. לא ברור לי איזה עתיד אני מדמינת לילדים או לנכדי פה.

תומכי הרפורמה, שביניהם גם חברים ואנשים אהובים עלי מאוד, מסבירים שדמוקרטיה היא שלטון הרוב ושמשלת הימין 'מלא על מלא' קבלה גושפנקה מרוב העם, אבל לא זו דמוקרטיה, משום שהרוב חייב להתחשב במיעוט. דמוקרטיה זה לא רק להצביע, הם שוכחים שבסיס הדמוקרטיה הוא הפרדת הרשויות. אי אפשר גם שהמשלה תשלוט על בית המשפט וגם שהמדינה תהיה דמוקרטית. אני מבינה רופאים ואנשים שחושבים לעזוב את המדינה, אבל אני כואבת ומפחדת עוד יותר מהמחשבה על החיים שיהיו פה ללא מענה רפואי בעת צרה, והייתי רוצה שיבחרו להשאר ולדאוג לכלל, תחת עתידם האישי והפרטי.

באשר לתפקידנו כנשות חינוך בעת הזו, בעיני הדרישה לדיון מאוזן היא אבסורדית. אנשים במוקדי הכוח מעדיפים את בני הנוער שקועים בעצמם ובתחומי העניין שלהם, חסרי מודעות רחבה ומשוכנעים בחוסר האונים שלהם להשפיע על מציאות חייהם – זה משרת אותם. אין לנו את הפריבילגיה להגן על התלמידים באמצעות כיסוי והדחקה של המצב, עלינו לתווך אותה עבורם כך שיוכלו להשפיע ולתקן אותה. ואם לא נעשה כך-אנו מועלים בתפקידנו.

אני בעד שהרפורמה תעבור, אני חושב שהשינוי הזה נחוץ והכרחי. הייתי מעדיף שהרפורמה תעבור בהסכמה, חשוב שעם ישראל יעביר אותה יחד, אבל אי-הסכמה היא לא עילה לסגת ממימוש דרך שנבחרה ע"י רוב העם. אני מרגיש שהקול שלי נרמס. מעל עשור נבחרות במדינה ממשלות ימין, אנשים הצביעו עבור מדיניות מסוימת והיא לא מיושמת כי הרשות השופטת כל פעם מתערבת, מעכבת או מונעת מדיניות שנבחרה ע"י העם ונציגיו. אני מרגיש שאני מצביע ואין לי השפעה בגלל שבג"ץ חוסם אותנו בכל מיני דרכים. בהקמת יישובים, במעצרים של מתיישבים, בהפגנות. אני לא מרגיש סוג ב', אני פשוט מרגיש שלא שומעים אותי.

המשבר הנוכחי חושף לא רק את הפערים הפוליטיים אלא גם התרבותיים. דורות של אנשים שחוו על בשרם קיפוח והדרה, בוחרים את מי שייצג אותם, ואז באים טייסים, רופאים ואנשי הייטק, משתמשים בכוח שלהם- הכלכלי או הצבאי וכופים עלינו את דעתם. הקול שלי שווה גם לקול של טייס. אין שום הבדל. הוא הצביע ואני הצבעתי. אלו התוצאות ולפי זה אני רוצה שהמדינה תנהג. המוחים נגד הרפורמה צריכים להבין, הדינמיקה הזאת, מעוררת אצל אנשים זכרונות וחוויות כואבות, היא מחזקת את המתח בין הקיבוצים לעיירות הפיתוח ובין המרכז והפריפריה. צריך להתייחס לכאבים האלה, לתקן עוולות שנעשו כדי שנוכל להמשיך לחיות פה יחד.

יש אנשים שמדברים על חלוקה של הארץ למדינות נפרדות, חלוקה למחוזות, ומעבר לזה שכואב לי לחשוב שלכאן הגענו, אני תוהה לאן אנשים רוצים שאלך? כאדם מסורתי, אני לא נכנס בקטגוריה של דתיים/חרדים ולא בקטגוריה של החילוניים. למרות שאני באופן אישי שומר שבת, אני רוצה לחיות לצד אנשים שבחרים אחרת, הקיצוניות לא תביא אותנו למקום טוב. בתור אדם שגדל בבית שבו "לכולם יש מקום סביב השולחן" גם לאח שחזר בתשובה וגם לאח שבחר לאכול לא כשר בחו"ל, אני חושב שעם כל הכעס שיש לי על מתנגדי הרפורמה, אני לא מוותר על אף אחד בעם ישראל. את הזעם והכאבים צריך לפתור ואפשר, אני נגד דיקטטורת הבג"ץ, לא מעבר.

גדלתי בבית ליכודניקי. אבא שלי היה איש בית"ר. במשך שנים הליכוד הוא הבית הפוליטי שלי. היום אני מוצא את עצמי מתקשה לעמוד מאחורי הבית הזה. המצב האישי של נתניהו לוקח את כל המפלגה לסחרור, זה כבר לא הליכוד של זבוטינסקי ומנחם בגין. פוליטיקאים שמאשימים בבגידה את כל אנשי מערכת אכיפת החוק - שוטרים, פרקליטים, יועצים משפטיים ושופטים, אינם מייצגים אותי, הם איבדו את דרכם והם מביעים נאמנות יתר למנהיג אחד. מנהיג שמסובך משפטית ומוכן לעשות הכל כדי להציל את עורו.

הליכוד הוא קודם כל מורשת ורעיון, בגין נבחר ע"י ציבור שמאס בחוסר השוויון, בהזנחה של הפריפריה, בזלזול וכינויי הגנאי - "צ'חצ'חים" כלפי מזרחים. כולם זוכרים את חמשת הממיי"ם של זאב ז'בוטינסקי ומנחם בגין: מעון, מזון, מרפא, מורה ומלבוש, שאותם כינו בתור "הצרכים האלמנטריים" של האדם הרגיל. איפה המורשת הזאת היום? כמה שנים הליכוד בשלטון? בתור אדם שגר כל חיו בפריפריה, אני שואל- למה עד עכשיו אין בקרית שמונה חדר מיון קדמי? למה ביטלו לאחרונה את התכניות להקים בקרית אתא בית חולים? למה לא דאגתם כל השנים למינוי מזרחים בבתי המשפט? הכל היה בידיים שלכם.

הממשלה טוענת שיש צורך בצמצום פערים ובפועל רק מגדילה אותם: בין דתיים לחילוניים, בין פריפריה והפריפריה החברתית לבין המרכז, בין יהודים לערבים. המורשת של בגין נזנחה, הפריפריה נזנחה, העיסוק בשאלות של ביטחון מקבלות עדיפות שניה לעומת ההשרדות הפוליטית.

כאיש חינוך אני חושב שעלינו להתמקד בעולם הערכי של תלמידינו. להציב מולם סוגיות ושאלות של שוויון בכלכלה ובהגנה על המדינה, עלינו לחנכם לראייה ביקורתית, כדי שיוכלו לראות נכוחה מי מקדם אותם ומי דואג לעצמו.